

Saimnieko ar skatu nākotnē

Kooperācija veicina labāku un ilgtspējīgāku mežu apsaimniekošanu – to apliecina privāto meža īpašnieku pieredze.

Autors: Latvijas Lauksaimniecības kooperatīvu asociācija

Mežsaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības (MPKS) "Mūsu mežs" biedrs Žanis Andersons apsaimnieko 38 ha meža Saldus novadā. Kooperatīvā viņš darbojas jau četrus gadus. "Iestāties kooperatīvā mani pamudināja citu saimnieku pieredze. Mana pamatnodarbošanās ir lauksaimniecība. Vēlējos, lai mans mežs būtu apsaimniekots kārtīgi un ilgtspējīgi. Saprātu, ka viens pats netikšu galā, tāpēc iestājos kooperatīvā," stāsta Žanis Andersons. Darbojoties kooperācijā, viņš slavē tieši praktisko pusi. "Varu uzticēties, ka viss tiks kārtīgi izstrādāts un, kad pienāks laiks, tiks novākta laba raža. Tajā pašā laikā man nav jāuztraucas, kur dabūšu stādus meža atjaunošanai vai kurš iztīrīs jaunaudzes. Praktiski ir drošības sajūta par ilgtspējīgu sadarbību," stāsta meža saimnieks. Viņš savā darbībā un meža apsaimniekošanā lielākoties paļaujas uz savu vīziju, un kooperatīvs tam pielāgojas. Kooperatīva speciālisti iesakot, kā būtu labāk, bet tajā pašā laikā ļauj darīt pašam. Ir pastāvīga mijiedarbība starp saimnieka vīziju un kooperatīva speciālistu viedokli. "Uzskatu, ka tur, kur aug mežs, jābūt kārtīgam mežam. Visam nav jābūt vienveidīgam un ļoti smukam, bet, tajā ieejot, ir jāsaņū, ka mežs elpo, pastāv dabas daudzveidība un sajūta, ka tas ir Latvijas mežs," saka saimnieks.

Saskata priekšrocības

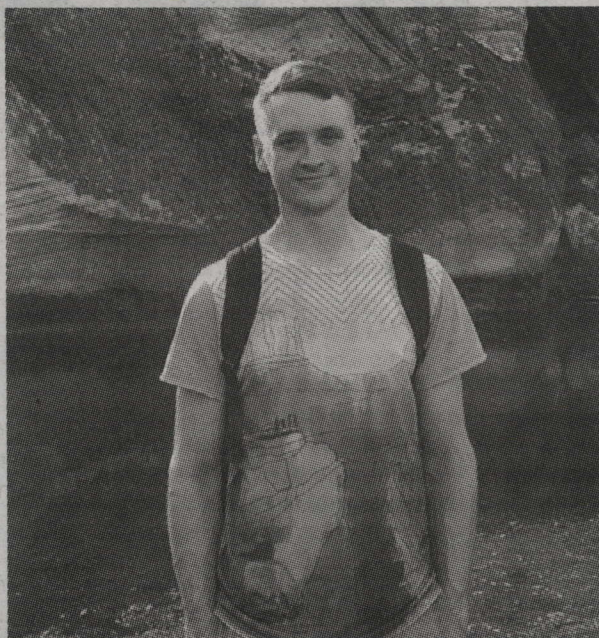
Arī MPKS "Mežsaimnieks" biedrs Edgars Samītis kooperācijā saskata vairākas priekšrocības. Viņš Valdemārpils apkaimē apsaimnieko ap 20 ha meža un kooperācijā iesaistījās 2015. gadā. Samīša mežs atrodas senču īpašumā, kur bija vectēva un vecvectēva mājas, un tas uzliek papildu atbildību. "Meža auga daudz daudz baltalkšņu, vecas apses, un tēvs sacīja, ka nepieciešams izzāģēt daudz koku. Man vajadzēja padomu, kā labāk darīt. Tolaik kooperatīvs "Mežsaimnieks" bija neliels un nekas daudz par to nebija dzirdēts. Sieva nejausi redzēja sižetu televīzijā, vēlāk parādījās informācija par iespēju saņemt Eiropas Savienības finansējumu apmežošanai, augsnes gatavošanai, stādu iegādei un baltalkšņu neproduktīvo audžu nomaiņai. Sāku interesēties un tā nonācu līdz "Mežsaimniekam," atceras Edgars Samītis. Kas mainījies, iestājoties kooperatīvā? Viņš saņēmis vērtīgas konsultācijas, kā labāk darboties. Tolaik vēl nebija iespējas visus dokumentus kārtot elektroniski, kā tas ir pašreiz, un pašam dokumentus vajadzēja nogādāt mežniecībā, tāpēc konsultanta padoms atvieglojis darbu. Tagad jau Edgars Samītis pats ieguvusi mežsaimnieka izglītību, līdz ar to zināšanu ir vairāk un katrs pieņemtais lēmums ir izsvērts.

"Kooperatīvs ir ilgtermiņa attiecības, un šādās attiecībās abām pusēm jābūt apmierinātām. Daļai meža izstrādātāju galvenais mērķis – maksimāli naudu nopelnīt šodien, un tas nav ilgtspējīgs risinājums. Ja runā par praktisko pusi, nereti meža īpašniekiem ir grūtības ar stādāmā materiāla iegādi, un tieši kooperatīvs ir tas, kas palīdz stādus iegādāties savlaicīgi. Tie-

sa, iepriekš ir jāplāno veicamie darbi un jāpiesaka vajadzīgais stādu daudzums. Darbojoties kooperatīvā, vieglāk ir realizēt kokmateriālus. Turklāt, kooperatīvam kļūstot lielākam, pastāv iespējas saņemt lielāku cenu, taču jāreķinās arī ar administratīvajām izmaksām. Visu saskaitot, vairāk paliek pāri pašam saimniekam, nekā tas būtu gadījumā, ja kokmateriālus realizētu uzpircējam," stāsta "Mežsaimnieka" biedrs.

Abi meža apsaimniekotāji ir vienisprātis, ka ar vienu mazu spēlētāju tirgū nerēķinās un pārdošanas cena, ko saņem mazs saimnieks, atšķiras no lielapjoma piegādēm. "Pirms iestājos kooperatīvā, pats organizēju visus darbus – viena brigāde kokus nocirta, otra izveda un katrs pamanījās no manis saņemt vienu vai divus eiro klāt, un, visu sasummējot, vēl pirms koku realizācijas jau bija skaidrs, ka saņemšu mazāk. Ja esi mazs spēlētājs, maz ko vari ietekmēt. Citādi tas ir kooperatīvā," uzsver Žanis Andersons.

Ar ilgtspējīgu skatu

Lai mežs kļūtu vērtīgāks, tam jābūt ilgtspējīgi apsaimniekotam un tas nozīmē striktu plānošanu. Ar kooperatīva palīdzību Žanis Andersons realizējis vairākus ES projektus – jaunaudžu tīrīšanu un retināšanu un mežaudzes nomaiņu, nomainot baltalkšņus pret bērzu un egli. Tas ir finansiāli ietilpīgs pasākums, kura augļus varēs plūkt pēc 50 gadiem, bet vienlaikus tas ir ieguldījums nākotnē, spriež meža apsaimniekotājs. Veicot baltalkšņu mežaudzes nomaiņu pret bērzu un egli un katru gadu veicot pilnu agrotehnisko tīrīšanu, tagad mežs ir atgūvis. "Ja iepriekš baltalksnis nomāca pārējos augus, tagad mežā atkal ir meža avenes un citi augi, kam pietiek vietas augšanai. Te arī saskatu ilgspēju, nevis vēlmē uzreiz iegūt kokmateriālus. Jābūt skaidram skatam nākotnē, lai potenciāli varētu iegūt labāku materiālu un varētu pēc iespējas vairāk piesaistīt oglekli," savā pieredzē dalās Žanis Andersons. Viņš atceras – senāk bija grūti iegādāties stādus, jo vienam to nebija, otrs teicis – ar tīk mazu daudzumu nekrāmēsies. Savukārt kooperatīvs apkopo visu biedru informāciju, cik daudz stādu būs nepieciešami nākamajam gadam. Kooperatīvs palīdz stādus iegādāties izdevīgāk, jo kooperatīvs kā lielāks spēlētājs var nokaulēt cenu un dabūt lielāku apjomu. Tas arī nozīmē striktu plānošanu, kas vienlaikus ir izdevīga katram kooperatīva biedram. Žanis Andersons to salīdzina ar lauksaimniecības nozari, kur agrāk katrs paļāvies uz sevi, izejvielas un materiālus pērkot pavasarī pirms sezonas sākuma, bet tagad viss nepieciešamais tiek iepirkts jau rudenī. Līdzīgs darbs ar kooperatīva palīdzību notiek mežsaimniecības jomā, kur privāto mežu īpašniekiem jādodomā vairāki soļi uz priekšu, kalkulējot, ko darīt nākamajā gadā, kuru jaunaudzi tīrīt, kur stādīt mežu, cik stādus vajadzēs. "Tas veicina to ilgtspējīgo ritmu, kas visu iegriež, līdz paraujot cīplvēkus, kas līdz šim nav aizdomājušies par ilgtspējīgu saimniekošanu," piebilst Žanis Andersons. Arī Edgars Samītis mudina domāt plašāk: "Uz mežu var skatīties dažādi. Izplatītākais viedoklis –

mežs ir naudas ieguves vieta, bet ir arī pilnīgi cits skats – mežs ir estētisks, ekoloģisks veidojums. Ja ir vēlme tikai pelnīt, tad no meža pāri nekas nepaliks. Savukārt, ja grib visu saglabāt, tad no naudas iegūšanas nekas nebūs. Galvenais jautājums, kā to visu apvienot, lai valda līdzsvars."

Tiem privāto mežu īpašniekiem, kas vēl pārdomā iespēju pievienoties kooperācijai, abi saimnieki iesaka stāties kooperatīvā un paļauties uz speciālistiem, kuri ir zinoši savā nozarē un strādā gan pašu meža īpašnieku, gan kooperatīva labā. "Privātā meža īpašniekam, kura īpašumā nav daudz mežu un nav arī lielu zināšanu par šo jomu, viennozīmīgi ieteiktu labāk sadarboties ar kooperatīvu. Ja sākumā nav pilnīgas pārliecības par stāšanos kooperatīvā, iesaku lūgt konsultantu palīdzību. Tāpat iespējams noskaidrot citu cilvēku pieredzi, uzzinot atsauksmes par kooperatīvu darbu," iesaka MPKS "Mežsaimnieks" biedrs. Vienlaikus viņš meža īpašniekiem iesaka mežu kopt ilgām laikiem ar skatu nākotnē. "Mans vectēvs, būdams mežsargs, vienmēr teica, ka ik pa laikam mainās uzskats, vai labāk audzēt monokultūras vai veidot mistrotu mežu, un savu plusi ir gan vienam, gan otram. Tagad mēs mērķtiecīgi strādājam pie tā, lai mērķkokiem būtu labāki apstākļi un vieglāk augt. Taču arī daba mainās un nākas pielāgoties. Gribu, lai mežs būtu vērtīgāks un tāpēc lielā daļā mežu sastādīju egles, bērzus un priedes. Ja reiz tagad esmu ko saņēmis, mans pienākums ir atdot to nākamajām paaudzēm," uzsver Edgars Samītis.

Vairāki ieguvumi

Kādi ir ieguvumi no kooperācijas meža īpašniekiem? Latvijas Lauksaimniecības kooperatīvu asociācijas (LLKA) izpilddirektore Linda Uzkalne skaidro, ka, pirmkārt, tā ir iespēja saņemt konsultācijas, lai paaugstinātu zināšanas, kas saistītas ar meža apsaimniekošanu, kā padarīt mežu vērtīgāku un vairāk nopelnīt ilgtermiņā. Tāpat tā ir iespēja saņemt meža apsaimniekošanas pakalpojumus. Meža apsaimniekošana praktiski nozīmē vairākus procesus, kuru palīdz organizēt kooperatīvs – augsnes sagatavošanu, stādīšanu, kopšanu un ciršanu. Tāpat tā ir iespēja pārdod koksnī par augstāku cenu ar izdevīgākiem pārdošanas nosacījumiem, realizējot koksnī visiem biedriem kopā. L. Uzkalne atgādina – kooperatīvs ir vieta, kur iegūt zināšanas par mežu – tiek organizētas kopīgas apmācības, savstarpējā pieredzes apmaiņa ar citiem kooperatīva biedriem. Kooperatīvs arī nozīmē efektīvu meža uzraudzību – kooperatīvam pieejams kopīgs algots darbaspēks, kas atbild par darbu kvalitatīvu izpildi un biedru informēšanu par darbu statusu. No LLKA 54 biedriem divas ir meža nozares kooperatīvās sabiedrības, kuras saņēmušas atbilstību saskaņā ar kooperatīvo sabiedrību atbilstības statusa piešķiršanu regulējošo likumdošanu. 2021. gadā atbilstīgās meža nozares kooperatīvās sabiedrības apvienoja 943 meža īpašniekus, un to kopējais gada neto apgrozījums bija 9,06 miljoni eiro.

MPKS "Mūsu mežs"

- Biedru skaits: 71
- Apgrozījums (2021.g.): 453,3 tūkstoši eiro
- Apsaimniekojamā platība: 3 tūkstoši ha
- Kontakti: tel. 24002400,
- e-pasts: info@musumezs.lv
- <https://www.musumezs.lv/>

MPKS "Mežsaimnieks"

- Biedru skaits: 644
- Apgrozījums (2021.g.): 8,6 miljoni eiro
- Apsaimniekojamā platība: 12 144 ha
- Kontakti: tel. 24225225,
- e-pasts: info@mezsaimnieks.lv
- <https://www.mezsaimnieks.lv/>

Informāciju sagatavoja biedrība Latvijas Lauksaimniecības kooperatīvu asociācija par Meža attīstības fonda piešķirtajiem līdzekļiem projekta Nr. 22-00-SOMF10-000024 ietvaros.

